

Vědecká aktivita se rodí ze vztahu mezi dispozitivní danými vědeckými habitusem, který je zčásti utvořen potřebou vědeckému poli trvanlivě, a srubelnějšími tlaky omni polem v tu a tu danou čestí vyšetřování. Což znamená, že epistemologické tlaky, odvozované ex post v metodologických pojednáních, se prosazují skrze tlaky sociální. Ibbido sciendi, jako každá vášně, může být post-staion nejzávažnějších aktivit Merrouvym ideální normou proti chádých, at to jsou nesmířitelné boje za zmocnění se objevů (Průběžně Merrouvym tak byste analyzované), nebo více či méně nas-kované plagiáty, blufování, symbolické sebeprosazování, jak jsme o tom již hovořili, jsou-li však, jak to ukazuje machiavelský model, pozitivní zákony vědecké obce takové, že její oběť má zájem na chosti, může být i post-staion veškerých vědeckých chosti.

Jestliže jsou v určitém výsoké autonomizovaném vědeckém poli zákony oceňování (bmonného i symbolického) vědeckých aktivit a dají takové povahy, že se částečně jejich působením – bez jakýchkoli normativních překážek, a nezávisle skrze dispozitivní habitusu, jež se jejich požadavkům postupně přizpůsobí – prosazují požadavci normy, jímž se vědci při nastolování plamnosti svých výroků musí chtít nechtě podřizovat, pak se vědecké Ibbido dominantně může nspokojit, pouze když se potká specifické cen-zuře pole. Pole je pak nutí volit takové cesty vědeckého uvažová-ní a argumentačního dialogu, jaké v tu určitou chvíli vyběhají, neboť má je, aby sublimovalo v Ibbido sciendi, jež může nad-svojně Prothetky zrušit jediné v rámci daných pravidel, tím, že bude stavět větu proti věě, důkaz proti důkazu, jeden vědecký fakt proti druhému. Taková je post-staion alchymie, kterou se krouba po uznání mění v „zájem na poznání“.

„I had elected to focus on a twentieth phenomenon in the science over the centuries, though one which had been ignored for systematic study, pre-orty-critics among scientists, including the greatest among them, who wanted to reap the glory of being been first to make a particular scientific discovery or scholarly distribution. This was paradoxically coupled with strong denial, by themselves and by disciples of their own having had such an authority and private motive for doing science (R. K. Merton, cit. č., str. 21). Toto stanoví prosaivního članku na téma nej-těžnějších objevů (cf. R. K. Merton, The Sociology of Science, op. cit., str. 371 - 382) dokonalé znehycaje paradox vědeckého pole, které pro-dukuje boj zájmů a zároveň normu příkazující zájem popít.“

KAPITOLA 4

DUCH STÁTU

ZROD A STRUKTURA BYROKRATICKÉHO POLE

Uvažovat o státě nese s sebou nebezpečí, že vezmeme za svou myšlenku vlastní státu, že budeme na stát aplikovat kategorie myšlení jím samoučným produkované a garantované a v důsledku toho se té nejzákladnější pravdy o státě nedobereme. Možná se toto tvrzení teď zdá abstraktní a apodiktické, jestliže se však k němu vrátíme na konci vykládku, až budeme vyzbrojeni pozná-ním jedné z hlavních mocí státu, již je moc vytrvávat a vinnovat (vytáhně: prostřednictvím školy). Kategorie myšlení spontánně námi aplikované na všechno na světě, i na samotný stát, už se tak jevit nebude.

Projakouši první a spíš intuitivní představu toho, jak nám neu-stále hrozí nebezpečí být myšleni státem, o němž se domníváme, že je námi myšlen, bych však nejprve rád octoval jednu pasáž ze *Starych mistrů* Thomase Benharda: „Škola je škola státu, místo, kde se z mladých lidí dělají státní tvorové; to jest nic jiného než opory státu. Vstupem do školy jsem vstupil do státu, a protože stát byrosti hubí, vstupuji jsem do zařízení k hubení byrostí.“ (→) Stát mne do sebe pojnal násilím, tak jako ostanně každého, a přiml mne, abych ho byl poslušný, a udělal ze mne etatizovaného člověka, člověka zregimentovaného a zaškoleného a depulmovaného, stejně jako něho a diplomovaného a zkaženého a depulmovaného, stejně jako ze všech ostatních. Když vidíme lidi, vidíme jen lidi etatizované, sht-

Text je převysem přednášky pronesené v červnu 1991 v Amsterdamu.

řada. Jestliže například každý sebestmenší pokus změnit program školní výuky, a hlavně počet hodin přidělených různým oborům, naráží skoro vždy a všude na obrovský odpor, není to jen tím, že jsou se stávajícím vyučovacím řádem spojené velmi mocné skupinové zájmy (hlavně dovyčených profesorů), nýbrž také tím, že věci kultury a zvláště s ními související sociální rozdělení a hierarchie, jsou v podstatě utvářeny státem, který je nastoluje současně ve skutečnosti i v myšlence a dodává tak kulturní libovolnosti zdánlivou čehosi přirozeného.

RADIKÁLNÍ POCHYBNOST

Vliv státu se obzvlášť citelně projevuje v oblasti symbolické produkce: státní administrativa a její představitelé jsou velkými výrobci „sociálních problémů“, které sociální věda často jen ratifikuje tím, že je bere za své jakožto problémy sociologické (stačilo by například jen změřit, jaké částí badání – byl časově i místně jisté proměnlivě – se, více či méně, pod rouškou vědy zabývá problémy státu).

Ale nejlepší důkazem toho, jak je myšlení badatele o funkcích zcela poplatné oficiální prezentaci oficiálního, je svádnost státem vnucovaných představ, v nichž se byrokracie jeví, například u Hegela, jako „univerzální skupina“ nadaná schopností vynášet a prosazovat univerzální zájem, nebo u Durkheima, byl v té věci velice opatrného, jako „organ reflexe“ a racionální nástroj k uskutečňování obecnějšího zájmu.

A obzvlášť při použití státu spočívá v tom, že většina spisů mu věnovaných, hlavně v období jeho budování a konsolidace, se pod zřetelným myšlením o něm více či méně věčně a více nebo méně přímo podílí na jeho budování, čili na samotné jeho existenci. To se týká zvláště právnických spisů ze 16. a 17. století; jejich plný smysl vyvstane, teprve když je dokážeme vidět ne jako mírně nadčasové příspěvky k filozofii státu či k razi-sociologické populce, ale jako politické programy, které usilují prosadit vůli státu odpovídající zájmům a hodnotám spojeným s postavením jejich autorů ve vznikajícím byrokratickém světě (na což ty nejlepší historické práce, jakými jsou například cambridžské školy, často zapomenutí).

Integrovaní součástí tohoto vytváření představy státu, které se zároveň podílí na samotné jeho existenci, je i sociální věda. Všechny otázky kladené sociologií ve věci byrokracie, například otázka neustátnosti a nezajímavosti, se týkají i ji samotné; jsou však

ještě obtížnější tím, že v případě sociologie si lze navíc klást otázku její nezávislosti na státě.

Od sociálních dějin sociálních věd je proto třeba požadovat, aby vydávaly počet ze všeho, čím sociální vědy ve své problematice, teoriích, metodách, pojmech atd. v průběhu svých dějin stály se sociálním světem. Ukáže se tím zvláště skutečnost, že sociologie v moderním slova smyslu vůbec není primárním výrazem sociálních dějů, jak to naznačovali ti, kdo ji diskreditovali zroztřehováním se socialismem, a že na problémy těchto hnutí – a rovněž, jež jsou jejich pokračováním – jediná formulovaná a jednak jejich existenci vyvolávané sociologie: naproti spíš odpovídá své první obháje název osvícené avantgardě vládnoucí vrstvy, ve filantropech a reformátorech, kteří očelávají řešení „sociálních problémů“, a zvláště „sociálních ekonomie“ (pomocného oboru vědy politické).

Ze srovnávacího pohledu na vývoj sociálních věd vyplývá, že model, který by chtěl vydat počet z národnostních a časových variací jejich stavu, musí přiblížit ke dvěma základním faktorům: jedním je formě, již sociální poplatka, pokud jde o poznání sociálního světa, nabývá nejímě v důsledku toho, jakou filozofii liberálního nebo keynesismu) zastává státní správa, neboť jde-li například o sílu poplatku státu, může mít sociologie příznivé podmínky k rozvoji v poměně nezávislosti na ekonomických silách, zároveň však bude značně podřízena státní problematice, a jednak k míře nezávislosti školního systému a vědeckého pole na vládnoucích ekonomických a politických silách, což nepodlybně předpokládá silný rozvoj sociálních hnutí a sociální kritiky, moči a zároveň odborníky (máma na myslí například durkheimovce) na těchto hnutích značně nezávislé.

Jak dějiny dosvědčují, sociologie se nemůže osvobodovat od těchto sociálních poplatků – což je hlavní podmínka toho, aby se stávala stále více vědou – jinak než s podporou státu. Tím ovšem riskuje, pokud není připravena vynášet proti státu (celkově) svobodu státem jí zajišťované, že svou nezávislost na něm ztratí.

KONCENTRACE KAPITÁLU

V analýze stále ještě tak daleko nejame, ale poznamením trochu silnější formulaci Maxe Webera („Stát je říšské společenství, které si nepřepíše osobně monopol na legitimní užívání fyzického násilí na určitém

území) a řeknu už teď, že stát je X (neznamná, již je třeba určit), úspěšně si osobující monopol na legitimní užívání fyzického a *symbolického* násilí na území a jeho populaci. Symbolické násilí může stát uplatňovat proto, že se - ve formě specifických struktur a mechanismů - ztělesňuje zároveň v objektivitě i - ve formě struktur menálních, schémata vnímání a myšlení - v „subjektivitě“, nebo řekneme v mysli. Protože ustavovaná instituce je vyústěním procesu, který ji ustavuje současně ve strukturách sociálních i v strukturách mentálních, zapominámé, že vzešla z dlouhé řady ustavujících aktů, a jeví se nám jako zcela *průvozného*.

Tím nejmočnějším nástrojem rozchodu je proto nepochybně rekonstrukce geneze: tím, že vyvstanou prvopočáteční konfliktivity a střety; a s nimi i možnosti, jež byly odvízeny, nabude aktuálnosti myšlenka, že to mohlo být (že to může být) jinak, a touto praktickou utopijí se zpochybní ta možnost, jež se jako jediná ze všech uskutečnila. Na rozdíl od analýzy esence - jejíž pokoušení odmítám, aniž se však vzdávám záměru odhalit neproměnné veličiny - bych rád nabídl *model vzniku státu*, a to tak, že se budu snažit systematicky vysledovat čisté historickou logiku procesu, na jejíchž konci se to, co nazýváme státem, ustavilo. Projekt to je obřížný, ne-li skoro neuskutečnitelný, neboť vyžaduje podřídit se takřka nekonečné řadě daností shromažďovaných historickým bádáním a zároveň to sladit s přirozeností koherenci teoretické konstrukce. Abych aspoň trochu naznačil obtížnost takového počínu, octnuji jednoho historika, který ovšem zůstává v mezích svého oboru, takže ukazuje zmiňovanou obtíž jen zčásti. Těmto nejznamenatelnějším zónami dějin jsou zóny hranic. Například hranice mezi obory: kdo chce například studovat správu státu, musí znát teorii správy (to jest dějiny politického myšlení), praxi správy (to jest dějiny institucí), a také správu po stránce lidské (to jest dějiny sociální); polybovat se se stejnou jistotou ve všech těchto různých oborech dokáže však jen málo historiků (6.4). A bylo: by třeba prostudovat i jiné hranicové zóny dějin, například technika války v počátcích novověku. Je oběžné změřit význam logistického úsilí, vloženého tout a tou vzdou do určitého boje, jestliže se v těchto technických problémech dostatečně nevyznáme. Nestalí však studovat je pouze z hlediska historika vojenství v tradičním slova smyslu; historik vojenství musí být i historikem správy státu. A mnoho: nepoznaného je dosud i v dějinách státních financí a zdaňování; ani v tomto případě nemůže být odborník pouhým historikem financí v nějakém

smyslu slova, ale musí být opět i historikem správy státu a alespoň trochu také ekonomem. Rozkovstokovými dějin na podobory, monopoly specialisti, stejně jako skutečnost, že jsou některé aspekty dějin pochítovány jako módní a jiné jako zastaralé, věci bohužel málokdy neprospívají.²

Stát je vyústěním procesu koncentrace různých druhů kapitalu, kapitalu fyzické síly či nástrojů nátlaku (armáda, policie), kapitalu ekonomického, kapitalu kulturního či spíše informačního, kapitalu symbolického. Tato koncentrace jako taková vede k tomu, že se stát stává držitelem určitého druhu meta-kapitalu, který mu dává moc nad kapitály ostatními a jejich držitel. Tento specifický, čistě státní kapital, který stát umožňuje vládnout nad různými poli a různými jednotlivými kapitály, a zvláště nad kursem smutny mezi nimi (neboli i nad silovými vztahy mezi jejich držitel), se *vytvoruje* právě jako důsledek koncentrace různých druhů kapitalu (což jde ruku v ruce se vznikem různých jim odpovídajících poli). Z toho plyne, že zároveň s tím, jak vzniká stát, vzniká *pole* *moc* ve smyslu herního prostoru, v němž držitelé kapitalu (různého druhu) bojují *blaze* o moc nad státem, to jest o kapital státu, posilující moc nad ostatními různými kapitály a jejich předáváním (zvláště prostřednictvím školy).

Ačkoli různé dimenze tohoto procesu koncentrace (armáda, daněový systém, justice atd.) jsou *nezvázané* zvláště, pro potřeby výkladu a analýzy je musíme zkoumat jednu podružně.

Většina modelů geneze státu - od marxistů, naklonených chápat stát prostě jako nátlakový orgán, až po Maxe Webera a jeho klasickou definici, nebo od Norberta Elhase až po Charlese Tillyho - vždycky přehlížela hlavní ke kapitalu fyzické síly. Hovoří o koncentraci nátlakových sil (armády a policie) znamená říci, že se instance pověřené udržováním řádu postupně oddělují od běžného sociálního světa; že fyzické násilí může uplatňovat už jen specializovaná, speciálně tím pověřená a v lůně společnosti jasně identifikovaná, centralizovaná a disciplinovaná skupina; a že se vznikem

² Richard Bonney, *Guerre, fiscalité et zettivité d'État en France (1500-1660)*. Quelques remarques préliminaires sur les possibilités de réinterpréter, in Ph. Goulet a M. Le Mené (ed.), *Genèse de l'État moderne, Préambule et redistribution*, Paris, Ed. du CNRS 1987, str. 195 - 201; ch. str. 195.

armády z povolání pozvolna mízí feudální skupiny a šlechtu ztrácí svůj statutární monopol na válečnickou funkci. (Norbert Eliasovi byvají síce často, hlavně ze strany historiků, připisovány myšlenky či teze, jež jsou ve skutečnosti součástí společného fondu sociologie, ale jedno je mu třeba přiznat: právě on vyvozením všech implikací z weberovské analýzy ukázal, že stát si svůj monopol na násilí mohl zajistit jediné tím, že nástroje fyzického násilí a právo je uplatňovat odebral svým domácím konkurentům. Tam Elias přispěl k definování jedné ze základních dimenzí „civilizačního procesu“.)

Rodící se stát musí svou fyzickou sílu prosazovat ve dvou různých kontextech: v kontextu vnějším, vůči sávnějším či potenciálně (konkurenční křížem) *jiným státům*, bojem a v boji za území – což vyžaduje mocnou armádu; a v kontextu vnitřním vůči silám protivaným (daně) a vůči rezistencí (podřízených tříd). Ozbrojené síly se postupně diferencují na síly vojenské, určené k bojům mezi státy a síly policejní, jež mají zajišťovat řád na domácí půdě. (Ve společnostech, které nervoň stáť, jako bylo kdysi Ašýrsko nebo Island doby sáť, žádná taková specializovaná, uvnitř společností jasně identifikovaná skupina poverená výkonem násilí neexistuje. Kojčky proto panuje osobní pomsť, reikba, vendetta, nebo sebeobrana. Odtud plyne otázka, kladená v ranických tagédách: není akt spravlivé odvety – Orestův – právě tak zločinem jako původní akt zločinců? Přiznáním legitimity státu se tato otázka vytrácí a vyvstává znovu jen v určitých mezích situacích.)

Podmínkou koncentrace fyzické síly je zavedení účinného danového systému, což jde ruku v ruce se sjednocováním ekonomického prostoru (vznikem státního trhu). Zamínco za feudalismu odezdvála dávkvy jen poddanská křizana, která je m ohla zase ukládat svým vlastním lidem, dynastický stát je vybírá přímo od všech subjektů státní dan, jež se objevuje v posledním desetiletí dvanactého století, se rozvíjí v souvislosti se vzrůstem *válečných výdajů*. Požadavky obrany území si ji zprvu vynucují jen případ od případu, pozvolna se však stáhou permanentním ospravedlněním „povinných“ a „pravdivých“ dávek vybíraných „bez časového omezení vyjma toho, jež pravdivě stanoví kráľ“, přímo či nepřímo „od všech sociálních skupin“.

⁴ Cf. W. I. Miller, *Bloodfeuding and Peacemaking*, Chicago, The University of Chicago 1990.

Tím pozvolna vzniká zcela speciální ekonomická logika založená na *zahraničném výběru danek* a jejich *preozdrojování*, jež funguje jako princip přeměny kapitálu ekonomického v kapitál symbolický, soustředovaný zprvu k osobě krále. (Postupný přechod od „dědičného“ – či „feudálního“ – užívání danových zdrojů, při němž značná část veřejných příjmů jde na dary a pozornosti, jež mají kráľovi zajistit uznání potenciálních konkurentů – a tím mimo jiné i uznání legitimacy dávek – k užívání „byrokratickému“, to jest na „veřejné výdaje“, tento proces, který je jednou ze základních dimenzí přeměny státu dynastického ve stát „neosobní“, by vyžadoval podrobnější rozbor.)

Nastolení daně (přesně vší plátců) je ve vztahu *kráľovské kauce* k rozvoji ozbrojených sil: ozbrojené síly jsou nutné k rozšíření a obraně kontrolovaného území, z něhož lze vybírat daně a poplatky a zároveň i k tomu, aby se jejich odvádění mohlo vynucovat. Institutionalizace daně je vyristením skutečně *interne války* vedené státním činitelem proti vzpouzelejším se poddaným – kteří se jeví jako poddaní hlavně, ne-li výlučně, právě tím, že musí odvádět dávkvy, jež jsou zdanitelné pro neplnění existujících podle kráľovského příkazu čtyř stupně postihu: exekuce, náhla fyzický (uvěznění), vymáhání od růcheli, ubytování vojenské posádky. Z toho je zřejmé, že se nutně klade *otázka legitimacy daně*. (Norbert Elias má pravdu, když říká, že výběrání daně má spocínku podobu určitého druhu vytrhání.) A teprve velmi pozvolna se dan začne jevit jako nutný příspěvek na potěby adresáta postavu krále přesahujícího to jest onoho „fiktivního korpusu“, jímž je stát.

Že legitimita daně není samozřejmá, toho důkazem jsou ještě dnes *danové povstání*. A víme také, že v první fázi nebyl ozbrojený odpor považován za neposlušnost kráľovských příkazů, ale za morálně oprávněnou obranu rodinných práv před zdanováním, za nímž dotčení odmítali vidět spravlivého a otcovského monarchu. Od státek významů přímo na kráľovský poklad až po rtoho posledního vztahu výbářného musní dávkvy existovala celá škála nájmů a podnájmů ústavně obestřených podezřením ze zcizování poplatků a uzurpace pravomoci, celá dlouhá řada drobných, často španně placených výběrců, podezřaných z korrupce jak svých

⁵ Cf. J. Dubergé, *La Psychologie sociale de l'impôt*, Paříž, PUF 1961, a G. Schmolders, *Psychologie des Finances et de l'impôt*, Paříž, PUF 1973.

oběrní, tak tředinily jim nadržování⁶. Právě toto praktické oddělení krále od nespřavedlivých a zkorumpovaných vykonavatelů, legitimních stejně krále jako lid, nepochybně posloužilo za základ k tomu, že byla instance – království či stát – přesahující címile pověně jejím zastupováním, a tím ji chránil před kritikou lidu, postupně uznána. (Své naplnění má tato odlika krále či státu od konkrétních ztělesněných moci v mýtu „skrytého krále“.)

Koncentrací ozbrojených sil a finančních zdrojů potřebných k jejich udržování nutné provází koncentrace symbolického kapitálu uznání, legitimity. Požaduje se, aby činitele pověření péčí o dané a schopní nezneužívat toho ke svému prospěchu, i způsobem aplaňování autority a veškeré ostatní jejich činnost – účinné tví archívování, řešení sporů, procedurní alky a jejich kontrola atd. – to všechno aby bylo zřetelné a jevílo se jako legitimní „jasně identifikovatelné s určitou osobou, s důstojenstvím moci“, „čestkotož aby nosili svou uniformu, měli své znalý, podpisovali příkazy svým jménem“, a také aby proší poplatníci dokázali „uniformu a odznaky vykonavatelů“ poznat a odlišit „daňové správce, manažery a pohrnané výběrčí, od královské jízdy, lučišnické jízdního četnictva, představenstva radnice či tělesné gardy, jejíž nedotknutelnost hlásá písařik v královské barvě“⁷.

Proces, jímž byla postupně uznána legitimita státní daně, výšichni autoři shodně spojují se zrodem určité formy nacionalismu. Že všeobecné vybírání daně přispělo k územnímu sjednocení, přičemž řečeno k tomu, že se stát ustavil ve skutečnosti i v myslích jako *jednotné území*, jako skutečnost sjednocená jednotní a týmiž povinnostmi vynucovanými jednotní a týmiž požadavky obrany je vskutku pravděpodobné. A je rovněž pravděpodobné, že se toto „národní“ uvědomění rozvinulo nejprve u příslušníků *zastupitelstevských institucí*, jež se objevují v souvislosti s diskuzí o daní: právě tyto instance, jak víme, jsou totiž zdanňováni tím spíš náklonněji, že za ním nevidí soukromé zájmy knížete, ale *zájmy země*, a mezi

⁶ R. H. Hilton, „Resistance to taxation and to other state impositions in Medieval England“, in *Genesis of Elites modernes*, op. cit., str. 169 – 177, speciálně str. 173 – 174.

⁷ Cf. V. M. Bercé, *Le Roi caché*, Paris, Fayard 1991.

⁸ Cf. V. M. Bercé, „Pour une étude institutionnelle et psychologique de l'impôt moderne“, in *Genèse de l'Etat moderne*, op. cit.

nimi hlavně požadavky *obrány* území. Stát si tak postupně vymezuje prostor, který ještě není oním prostorem národním, jakým se stane později, ale jeví se už jako určitá *oblast sverbovanosti*, která má například vysadit právo vzít peníze (ambice feudálních knížat a později francouzských králů, aby se na jim podřízených územích uživalo pouze jejich vlastní měny, se nicméně naplňují až za Ludvíka XIV.) a je nositelkou určité vyšší symbolické hodnoty.

Koncentrace ekonomického kapitálu spjata se zavedením jednotného zdanňování jde ruku v ruce s koncentrací *kapitálu informatického*, jehož jednou dimenzí je kapitál kulturní, a ta je zase pravěda sjednocovaním kulturního tihu. Většíná moc začíná velice brzo provádět průzkumy stavu zdrojů (od r. 1194 se například provádí „odhad vojenských sil“, soupis počtu vozů a ozbrojených mužů, které má osmlestat tři královských měst a opatství poskytnout, když král shromažďuje vojsko; v r. 1221 vzniká jakýsi zárodek rozpečení, soupis příjmů a vydání). Stát shromažďuje informace, pojednává je a redistribuuje. A hlavně *sjednocuje informace*, protože znouháná postavení odkud má všechno, celou společnost, vykonává – hlavně prostřednictvím *šestání, státních účtenic* – všechny operace *kollektivní* a – například prostřednictvím kartografie, jednotného zobrazení prostoru, viděného z výšky, nebo prostě prostřednictvím písma, nástroje shromažďujícího informace (grafický a archeved) a *kodifikujícího* je jakožto jednotné – což s sebou nese jejich centralizaci do rukou kléru a vzdělanců, jejichž se stávají monopolem – všechny operace *objektivizující*.

Kultura sjednocuje stát přispívá ke sjednocování kulturního tihu tím, že sjednocuje pravidla – právní, lingvistická, metrická – a homogenzuje formy komunikace, zvláště komunikace úřední (formuláře, tiskopisy atd.). Pomocí uzákoněných systémů klasifikace (hlavně podle věku a pohlavu), úředních postupů, šroviských struktur a společenských rituálů – výrazných zvláště v Anglii nebo v Japonsku – stát utváří *mentální struktury* a prosazuje společné principy vidění a třídění, myšlenkové formy, jež jsou pro kultivované myšlení točez jako Durkheimem a Mausseem popisované primitivní formy klasifikace pro „myšlení divochů“. Tím stát pomáhá budovat to, čemu říkáme národní identita – nebo tradičnějším termínem národní povaha. (Sjednocovací činnost státu v oblasti kultury, což je základní prvek vzniku státu jako národa, se opírá především o školu a o zavedení všeobecné *povinné zvláštní výuky* v devatenáctém století. Vznik národní společnosti a myšlenka vše-

obecné vzdělatelnosti jdou spolu ruku v ruce: protože všichni jedinci jsou si před zákonem rovni, je povinností státu udělat z nich občany obdařené takovými kulturními prostředky, aby svá občanská práva mohli aktivně uplatňovat.)

Tím, že škola – hlavně výkonem dějin a speciálně dějin literatury – prosazuje a všeobecně (v mezích svého resortu) vštěpuje určitou dominantní kulturu, jež se tím usazuje jako *legitimní kulturní* národní, ve skutečnosti vštěpuje základy určitého „občanského náboženství“, přesněji řečeno: základy předpoklady národní sebeorganizace. Například, jak to ukazují Philip Corrigan a Derek Sayer, široké vrstvy Angličanů – nejen tedy vládnoucí třída – pěstují kultu určité speciální – buržoazní a zároveň národní – kultury, která mimo jiné patří myšus *angličanství* – *Englishness* – chápaného jako celek nedefinovatelných a nenapodobitelných (pro ne-Angličana) vlastností, jako *reasonableness, modernitism, pragmatism, hospitality to ideology, quirkiness, eccentricity*.⁹ Národnostní identizace kultury, velice zřejmá v Anglii, jež se (například v soudu s tím, že národní kultuře katolické rodiny) s neobyčejnou setrvalostí drží důvrat, nebo v Japonsku, kde je myšlenka národní kultury bezprostředně spjata s myšlenkou státu, na sebe ve Francii bere masku univerzality: státní vyznává národní kulturu jako něco vyššího, univerzálního, je podstatou nejen bráněného integritu listnu republikánství (zároveň hlavně zakládajícího myšlenku univerzální Revoluce), ale i velice zvláštního fórem: univerzalistického imperialismu a internacionalistického nacionalismu.¹⁰

Kulturní a jazykové sjednocování provází ten jev, že se dominantní jazyk a dominantní kultura vycoují jako legitimní a všechny ostatní jsou odvrhovány jako nedůstojné (grafové). Přičtením univerzálnosti jednomu určitému jazyku a jedné určité kultuře se prostě ostatní jazyky a kultury ocitají na okraji jako pouhé zvláštnosti; a protože takto nastolené požadavky univerzálnosti neprovází univerzalizace možností, je uspokojit univerzální se stává monopolní

⁹ Ph. Corrigan a D. Sayer, *The Great Arch, English State Formation as Cultural Revolution*, Oxford, Basil Blackwell 1985, str. 103, sq.

¹⁰ Cf. P. Bourdieu, *Deux impératifs de l'université*, in C. Faure a T. Bishop (ed.), *L'Amérique des Français*, Paris, François Bourin 1992, str. 149 – 152. Kultúra je tak hlboko spjata se symboly vlastnenosti, že existuje sklon chápať každé kritické zkomunani jejích funkcií a jejích fungování jako *znázna* a znasvećení.

několiata jedinců a všichni ostatní, určitým způsobem tak zmrzačená ve svých lidství, k němu mají zahrážený přístup.

SYMBOLICKÝ KAPITÁL

Právě koncentrace symbolického kapitálu uznání, ačkoli poměřená všemi teoriemi geneze státu, se jeví jako podmínka nebo alespoň jako průvodní jev všech ostatních forem koncentrace, pokud mají být alespoň trochu trvalé. Symbolickým kapitálem je kreačkoli vlastnost (kapitál kreačkoli druhu – fyzický, ekonomický, kulturní, sociální), pokud je nahřena sociálními činiteli, jejichž kategorie vlnění jsou takové, že ji dokážou poznat (vidět) a uznat, ocenit. (Typickým symbolickým kapitálem je například česť, jak ji chápou středomořské národy: vypráví ji častě jenom pověst, předávata těchto druhých, kteří na základě určitých společných přesvědčení vidí a hodnotí tu a tu vlastnost a to a to chování jako čestné nebo nečestné.) Přesněji řečeno je to forma, jíž nabývá jalských druh kapitálu, jestliže je nahřena v kategoriích vlnění daných tím, že si nahřezující osvojili dělení a opozice vepsané do struktury onoho kapitálu (např. silný/slabý, velký/malý, bohatý/chudý, vzdělaný/nevzdělaný apod.). A protože všechny prostředky k tomu, aby prosazoval a vštěpoval trvalé přinejpy vidění a dělení odpovídající jeho vlastním strukturám, má stát znamená to, že je i místem *par excellence*, kde se koncentruje a uplatňuje symbolická moc.

Proces koncentrace objektivizované a kodifikované formy symbolického kapitálu, kterou je kapitál právnícký, má svou *vlastní logiku*, odlišnou od logiky koncentrace kapitálu vojenského nebo finančního. Ve dvacátém a třináctém století existují v Evropě vedle sebe jurisdikce církevní, soudní dvory křesťanské, a rozličné jurisdikce laické, justice královské, justice knížecí, justice obecní (městské), spolkové, obchodní. Pod jurisdikcí knížecí spadají

¹¹ Cf. A. Banche, *Histoire de la procédure criminelle en France et spécialement de la procédure inquisitoire depuis le XIIe siècle jusqu'à nos jours*, Paris 1882, réed. Minerva, Verlag Sauer und Auermann KG 1969, a H. J. Benham, *Law and Revolution, the Formation of Western Legal Tradition*, Cambridge, Harvard University Press 1983.

pouze jeho vlastní vazalové a všichni ti, kdo sídlí na jeho pozemcích (přičemž jiná pravidla platí pro vazalskou šlechtu, jiná pro svobodné nešlechtice, a jiná pro nevolníky). Král má zpočátku soudní pravomoc jen na pozemcích královských a rozhoduje pouze spory mezi svými přímými vazaly a obyvateli svých vlastních panství; královská justice však, jak píše Marc Bloch, pozvolna „prohlásí“ do celé společnosti². Aniž to plyne z nějakého úmyslu či dokonce plánu, nebo z nějaké domluhy mezi těmi, kdo z toho těží – což je hlavně král a právníci –, koncentrace postupuje stále jedním a týmž směrem a vzniká soudní aparát. Zprvu to jsou staršíové, jak o nich hovoří „testament Hilpa Augusta“ (1190), pak rychtáři, později vyšší královští úředníci, kteří konají slavnostní zasedání a kontrolují staršíiny, za Svateho Ludvíka pak vznikají různé další orgány; Státní rada, Nejvyšší účetní dvůr, a Soudní dvůr (*Conseil végal*), který se skládá pouze z právníků, má pevné sídlo a pod názvem Parlament se dle procedurě odvolání stane jedním z hlavních nástrojů koncentrace soudní moci v rukou krále.

Ke královské justici plyne stále větší množství kriminálních případů, jimiž se dříve zabývaly soudy knížecí nebo církevní; vyhradně pod ní spadají „královské případy“, v nichž běží o narušení práv království (například zločiny úřadů Velikévstva: peněžokazectví, padělaní pečetě), hlavně se však rozvíjí právníká *teorie odvolání*, kterou se všechny soudy v království stávají podřízenými králi. Zatímco tendání dvory byly svrchované, nyní se žalovaná strana v případě, že knížecí rozhodnutí odporuje zvyklostem kráje, může obrátit ke králi; z postupu nazývaného zprvu suplika, se pozvolna stane odvolání. Z feudálních dvorů postupně mizí soudci a na jejich místo nastupují profesionální právníci, vyšší úředníci justice. Odvolání má svá práva vidat: od nižšího pána k vyššímu, od věrovy ke knížeti a nakonec ke králi (ale nikdy přímo, musí se zachovat všechny stupně).

Království tak za podpory *specifických zájmů předních* (typicky příklad zájmu univerzalizovat), kteří jsou se státem zajedno a vytvářejí, jak uvidíme, nejnázřejší legitimující teorie, podle nichž král představuje zájem všech a všem má zajistovat bezpečnost a spravedlnost, postupně omezuje pravomoc feudálních jurisdikcí (a podobně i jurisdikcí církevních; omezi například právo církevního azylu).

² M. Bloch, *Seigneurie française et Manoir anglais*, Paříž, A. Colin 1967, str. 85.

Proces koncentrace právníckého kapitálu jde rukou v ruce s *diferenciací*, jež vyúsť v ustávení autonomního právníckého pole. *Soudní těleso* se pořádá a hierarchizuje ze starších se stannou běžní sídlo a stále více přibývá jejich zástupců; z nichž se stávají neodvolatelní soudní úředníci, přebírající pravomoc feudálních vykonavatelů spravedlnosti, takže rychtářství je nakonec už jen čestnou funkcí. Proces pokrácuje ve čtrnáctém století vytvořením *státního nábalářství*. Král tak získává titulární zmocnění, kteří jednájí jeho jménem a pozvolna se z nich stannou oficiální prokurátory.

Proces koncentrace, jímž pravomoc přecházejí z jurisdikcí církevních a knížecích na jurisdikce královské, se uzavírá nářezem z r. 1670, které postupně vydobýky právními ratifikuje; zavádí právní kompetence v místě činu, nadřazuje soudece královské soudcem knížecím, vyjmenovává královské případy a ruší církevní a obecní privilegia ustanovením, že odvolací soudy jsou vždy soudy královské. Místo přímé územní svrchovanosti či autority nastupuje ztráta kompetence delegovaná.

Vznik právně-administrativních struktur, jež jsou základní složkou státu, je pak ve Francii provázen vznikem právníckého řešení a toho, co Sarah Hanley nazývá „*Family-State compact*“, smlouvy mezi právníckým tělesem – jež se jako takové ustavuje přísnon kontrolou své vlastní reprodukce – a státem. „*The Family-State compact provided a formidable family model of socioeconomic authority which influenced the state model of political power in the making at the same time*“¹.

Koncentrace právníckého kapitálu je jeden aspekt širšího procesu koncentrace symbolického kapitálu v jeho různých formách. A to aspekt zcela ústřední, zakládající specifickou autoritu držitelů státní moci a zvláště jeho velice mystifikovanou moc jmenovat. Stát se například snaží mít pod kontrolou oběh *božnosti*, na něž si šlechtici může činit nárok; rozhodovat o církevních prebendách, rytířských řádech, vojenských šaržích, funkcích dvorských a hlavně o šlechtických titulech. Pozvolna se tak ustavuje cosi jako *ústřední jmenovací instance*.

¹ S. Hanley, „Engendering the State: Family Formation and State Building in Early Modern France“, *French Historical Studies*, 16(1), jaro 1989, str. 4-27.

Existovala například šlechta aragonská, která se na rozdíl od šlechty jmenované králem nazývala, jak píše W. G. Kiernan, *vices-hombres de natura*, šlechtou od přírody či rodem. Jde o významný rozdíl, který očividně hrletoři v bojích jak mezi samotnou šlechtou, tak mezi šlechtou a králem: na jedné straně je šlechtický talizán „přirozené“, založené prostě na dědičnosti a veřejném uznání (ze strany ostatních urozených i neurozených), a na druhé šlechtičtí legálnívané královským aktem povýšení. Obě formy existují dlouho jedna vedle druhé. S tím však – což dobře ukazuje Arlette Jouanna¹⁴ –, jak se moc povyšovat na šlechtice soustředuje v rukou krále, *statut urozenosti* založené na uznání ostatní šlechty i lidu a prokázované směřlosto a hrdinskými činy je pozvolna vytlačován *urozeností příslušnou státem* a plnou na všech státem kontrolovaných tržích stejně jako zavedená měna nebo školní titul. Král tak získává stále více symbolického kapitálu (označovaného R. Mousnierem jako „věcmostí“¹⁵) a má stále větší moc znovu ho rozdělovat ve formě hodnosti a pocti cihpatých jako odměny: symbolický kapitál šlechtičtí čestnost, pověst, který spočíval ve společenské úctě založené na více či méně vědomém sociálním konsenzu, se objektivizuje, taktikující byrokratizuje (formou výnosu a ustanovení, jež vlastně jen potvrzují oren konsenzus). Svým způsobem o tom vypovídají „velká vyhledávání šlechty“ prováděná Ludvíkem XIV. a Colbertem: výnos z 22. března 1666 přikazuje pořádat „seznam skutečných šlechticů obsahující jejich jména, přízviska, sídla a erby“. Tověřenci pečlivě přezkoumávají šlechtické tituly (příčenž se královský rodopisec dostane v otázce pravých šlechticů do sporu se znalcem erbů). S úřednickou šlechtou, jež za své postavení vděčí světu kulturnímu kapitálu, se silně přibližujeme logice státních jmenování a školních titulů, na nichž se zakládá *crans honorum*.

Rozprýřeny symbolický kapitál, spočívající časté jen v kolektivním uznání, přechází zkrátka v *symbolický kapitál objektivizovaný*, kodifikovaný, delegovaný a garantovaný státem, v kapitál byrokratizovaný. Přesnou ilustraci tohoto procesu jsou *zabory přepychu*, podle nichž se přísně hierarchicky odlišují symbolické

projevy (zvláště obléčení) šlechty a občanů neurozených, a hlavně možná různé stupně šlechty stromové. Stát rozlohuje o druhu látek a užívání zlatých, stříbrných a hedvábných ozdób: brání tím, aby si postavení šlechty osobovali neurození, ale zároveň tím také dosahuje širší a lepší kontroly nad hierarchií uvnitř šlechty.

S úpadkem autonomního sebetřídění velmožů získává král monopol na povyšování do šlechtického stavu, a jak se hodnosti udělované za odměnu postupně mění v odpovědná místa vyžadující odbornost a cestou k úřednické kariéře se stává určitý *crans honorum*, získává i monopol na *jmenování*. Pozvolna se tak utváří ona vysoce tajemná forma moci, kterou představuje *moc zřizovat a přidělovat vysoké státní úřady* (*power of appointing and dismissing the high officers of state*). Stát, usavený takto jako *zlatý poct*, *hrada a privilegii fountain of honours* (tím, že *práve*), jak říká Blackstone, přiděluje pocty (*Honours*) tím, že *práve* na ryšce, povyšuje na baronet, vymyšlí nové rytířské řády (*Knighthood*), propůjčuje obřadně výsady, jmenuje *paity* (*Peers*) a všechny důležité významných státních funkce¹⁶.

Jmenování je definitivně plnou a velice mystifikovanou akcí, blízkou svou logikou logice magie, jak ji popisuje Marcel Mauss. Tak jako kouzelník mobilizuje vesměry kapitál vry nashromážděný fungováním magického vesměry, prezident republiky podpisující jmenovací dekrety nebo lékař vydávající nějaké potvrzení (o nemoci, invaliditě apod.) mobilizují symbolický kapitál nashromážděný v předívu a předem vztahů uznání, jež jsou zakladními stavebními prvky úředního světa. Kdo potvrzuje platnost potvrzení? Ten, kdo udělil titul umožňující potvrzovat. Kdo ale potvrzuje jeho samonového? Tak lze je pořád dál nazpátek, až je nakonec „nutno se zastavit“, a podobně jako to děláni teologové, můžeme pak ten poslední (nebo první) článek dlouhého řetězu oficiálních posvěcovacích akcí nazvat státem¹⁷. Stát

¹⁴ M. Jéguel, „Modelle d'état et modèle social de dépense: les lois somptuaires en France de 1485 à 1560“, in Ph. Gourevin, M. Le Mené, Genève, op. cit., str. 227 - 235, speciálně str. 232.

¹⁵ R. W. Mathland, *The Constitutional History of England*, Cambridge, Cambridge University Press 1948, str. 429.

¹⁶ Jak se podobá sociologický a politický teologický přes svou zdánlivou podobnost spolu sestávali, jsem ukázal na případu Financie Karly (R. Bourdieu, „La dernière instance“, in *Le Siècle de Karlén, Páříž*, centre Georges-Pompidou 1984, str. 268 - 270).

¹⁴ A. Jouanna, *Le Dénat de vérole: la noblesse française et la gestation de l'état moderne*, 1559 - 1561, Páříž, Fayard.

¹⁵ R. Mousnier, *Les Institutions de la France sous la monarchie absolue*, t. 1, Páříž, PUF 1980, str. 94.

Je něco jako banka symbolického kapitálu, ručí za všechny autoritativní akty - akty, jak říká Austin, „legitímního podvodu“, to jest založené ve skutečnosti, a přitom nepoznané, na libovůli; prezident republiky je člověk, který se má za prezidenta republiky, jemuž se však na rozdíl od šleence, jenž se má za Napoleona, přiznává, že má na to právo.

Akty jmenování a potvrzování (vysvětlend) spáří do třídy *oficiálních* aktů či diskurzů, které mají symbolickou účinnost, neboť jsou založeny na autoritě svých autorizovaných, „oficiálních“ vykonavatelů, osob jednajících *ex officio*, z moci úřadu (*Officium publicum*), funkce či hodnosti přidělených jim státem: oficiální jmenování, veřejná prohlášení vykonaná předepsanou formou činiteli k tomu zmocněnými a pečlivě zanesená do oficiálních listin - verdikt soudce nebo profesora, úřední zápis, zjištění či protokol a veškeré akty s právním účinkem, jako jsou matriční záznamy o narození, svatbě či úmrtí nebo prodejní smlouvy - mají tu magickou moc, že *vytvářejí* (či *nastoluji*) společnost garantovanou sociální identitou (občana, voliče, daňového poplatníka, rodiče, majitele atd.) nebo legitimitu svazků a skupin (rodiny, spolku, syndikátu, stran apod.). Schopnost státu autoritativně prohlášovat, čím určité být, věc či osoba, ve skutečnosti (po pravdě - verdikt), ve své legitimní sociální definici je, to jest čím je oprávněna být, jaké sociální bytí má právo si osobovat, provozovat, uplatňovat (na rozdíl od uplatňování nezákonného), se jeví jako skutečná, taktikující božská *habes* moc (a mnohé boje, vedené zdánlivě proti státu, má tuto moc ve skutečnosti přiznávají právě tím, když požadují, aby určité kategorie činitelů - žen, homosexuálů apod. - udělil právo být oficiálně, to jest veřejně a univerzálně, tím, čím je zatím jen pro sebe samu). Když si uvědomíme jen to, jakou nesmrtečnost stát uděluje například takovými posvěcovacími akty, jako jsou vzpomínkové slavnosti nebo kanonizace školní, dá se parafrazováním Hegelova výroku skutečně říci, že „soud státu je soudem posledním“.

(Ustavivěná snaha státu regulovat všechny formy publikace, ať je to tisk, vydávání knih, divadelní představení, veřejné kázání nebo karikatura apod., plyne právě z toho, že každé publikování jakožto činnost, jejímž cílem je zveřejnit, uvést ve všeobecnou známost, s sebou vždycky nese možnost určité uzurpace práva na symbolické násilí, které je výsadou státu - a jež se uplatňuje například vyhlášením určitého zákona.)

VLIV STÁTU NA UTVÁŘENÍ MYSLI

Jak jsem to už naznačil v jednom starším článku¹⁾, máme-li skutečně pochopit to, co je na státní moci nejspeciifičtější, totiž onu její zvláštní symbolickou účinnost, musíme do jednoho a téhož výkladového modelu zapojit myšlenkové tradice považované tradičně za neslučitelné. Především je třeba překlentnout oproti mezi fyzikalistickým pojetím sociálního světa, které chápe sociální vztahy jako vztahy fyzické síly, a pojetím „kybernetickým“ či sémiotologickým, které v nich vidí vztahy symbolické síly, vztahy významové, komunikční i ty nejbřutálnější silové vztahy jsou totiž zároveň i vztahy symbolické i akty souhlasu, poslušnosti, jsou akty poznávacími, jimiž se do hry zapojují struktury poznání, formy a kategorie vnímání, principy vidění a rozlišování, formy a kategorie poznávacích struktur (podle Cassirera „symbolických forem“, podle Durkheimova forem klasifikačních, principů vidění a rozlišování, což je v podstatě jen dvojitá řeč), jež se dají aplikovat na celou ná. svět, a zvláště na struktury sociální, vytvářejí sociální akce i sociální svět.

Poznávací struktury jsou historicky ustavené formy, to jest formy v saussurovském smyslu nahodilé, konvenční, formy *ex post facto*, jak říká Leibniz, jejichž sociální genezi lze rekonstruovat. A když zevšeobecníme durkheimovskou hypotézu, podle níž „klasifikační formy“ aplikované na svět „primityvy“ jsou plodem přímé ležlosti ke strukturám skupin, jež jsou jejich nositeli, můžeme z toho vyvodit, že v diferencovaných společnostech stát výsadně schopností na určitém daném území prosazovat a všeobecně všíropovat struktury poznávání a hodnocení navzájem si podobné či stejné, a že je tedy báží určitého „myšlenkového“ a mravního konformismu“ (řečeno s Durkheimem), to jest bezprostřední, úvážlivé přecházející třeba shody o smyslu světa, zakládající zkušenost světa jako „světa obecného cílení“ (Fenomenologové, kteří tuto zkušenost vynesli na světlo, a etnometodologové, kteří se ji snaží popsat, však sami sobě nemožněji opravědu z ní vydat počet pomějně kontř jednak skutečnosti, že uvážení principů výstavby sociální skutečnosti, již se snaží vytvořit, je sociální povahy, a jednak otázku, do jaké

¹⁾ P. Bourdieu, „Sur le pouvoir symbolique“, *Annales*, 3. června 1977, str. 405 - 441.

mnívy ke formování těchto principů, na jejichž základě aktéři vytvářejí sociální řád, přispívá stát.)

V málo diferencovaných společnostech jsou společné primární vidění a rozlišování (jejichž paradigmatickem je opozice mezi mužským a ženským principem) nastolovány v myslích (či tělech) celým prostoročným a časovým uspořádáním společenského života a zvláště prostřednictvím *institucionálních obřadů*, definičně oddělujících ty, kdo obřadem prošli, od těch, kdo jím neprošli. V našich společnostech se na určování a předávání nástrojů výstavby sociální skutečnosti rozhodující měrou pohání stát. Jakožto pořádková struktura a instance regulující praktické činnosti jednak neustále a nestranně, slyže tělesně i mentální tlaky a příkazy vnucované jednotlivě všem aktérům, formuje dispozice. Dále pak prosazuje a vštěpuje veškeré základní principy klasifikace – podle pohybu, věku, „odbornosti“ atd. – a je zdrojem symbolické účinnosti veškerých institucionálních obřadů, například těch, na nichž se zakládá rodina, nebo všech obřadů uplatňovaných v systému školství, oněch *posvězajících rituálů*, nastolujících mezi vyvolanými a vykoučenými podobný tvarý a často definiční rozdíly, jaký kdyysi vznikl povýšením na šlechtice.

Zároveň se vznikem státu vzniká určitý druh společného, všem jeho „subjektům“ vlastního historického transcendentna. Stanovování určitého ránce praktickým činnostem státu zároveň nastoluje a vštěpuje společné formy a kategorie vnímání a myšlení, sociální ránce vnímání a chápání či paměti, sociální struktury, státní formy klasifikace. Tím vytváří podmínky k určování bezprostřední souhady *žádnosti*, na němž se pak zakládá určitý druh konsenzu o onom celku sdílených zřejmostí vyvířejících obecné účění. Rymus společenského kalendáře například – a zvláště struktura školních přízdnů, rozponůvající velké „sezonní migrace“ současných společností – spolu s určitými, všem společnými objektivními opernými body, zahrnuje, subjektivní principy rozlišování určitým způsobem harmonizuje, takže přes všechny neredukovatelnost žijících časů jsou „vnitřní zkušenosti času“ dostatečně sdílené, aby to umožňovalo sociální život.

Abychom však onen sklon bezprostředně se podrobovat příkazům státu opravdu pochopili, musíme odvárnout novokantovský intelektualismus a uvědomit si, že poznávací struktury nejsou formami vědomí, ale že to jsou dispozice tělesné, a že naši poslušnost státních příkazů nelze chápat ani jako mechanické podřizování se

určité síle, ani jako vědomý souhlas s určitým nařizením (či řádem). Sociální svět je proskán *voláním ke pořídku*, jež jako kalová fungují jen u těch, kdo jsou disponováni je vnímat, a jež – aťž prochnější cesarzi vědomí či kalkulace – *probozují* hluboko zasuté tělesné dispozice. Právě tento souhlas ovládaných se strukturami sociálního řádu, jehož jsou jejich mentální struktury plodem, nemáže vidět marxismus, protože zůstává uzavřený v intelektuálnětické tanci filozofii vědomí: když se snaží vytvořit účinný symbolického ovládnutí pojmem „fiktivně vědomí“, nemá v kom co dělat právě ono slovo „vědomí“, a hovořit o „ideologii“ zase znamená situovat do řádu *prežstav* – jež se na základě myslitelkového zvyku nazývaného námi „uvědomění“ mohou měnit – něco, co řádově spadá mezi *vřzy*, to jest do těch nejhlubších hlubn tělesných dispozic. Podřizenosť vládnoucímu řádu vyplyvá ze souhady mezi strukturami poznávacími, vepsanými do těl kolektivními a jednotlivými dějními (fylogeneticky a ontogeneticky), a objektivními strukturami světa, na něžž jsou poznávací struktury aplikovány; příkazy státu se prosazují s tak mocnou samozřejmostí právě proto, že je nahližen slyže poznávací struktury, které on sám vnutí. (Bylo by třeba rozepřat z tohoto pohledu podmínky, na nichž je založena nejvyšší oběť, *pro patria mori*).

Musíme však novokantovskou tradici, a to i v její durkheimovské formě, přesilnout také po té stránce, že budeme požadovat od strukturálního, aby nám poskytl nástroje, které nám umožní nahližet symbolická fakta jako systémy. Je síce pravda, že strukturálnímsymboli ve stylu Lévi-Strausse (nebo Foucaulta *Slou a věst*) upředenostitje *opis operativní* a v důsledku toho mu aktivní dimenze symbolické, a hlavně mytické, produkce, to jest otázka *modu operování*, uniká, ale je mu třeba přiznat tu zásitbu, že se snaží vysledovat symbolické systémy v jejich koherenci a jako takové je zvažovat, neboi odhalit jednu z hlavních principů jejich *účinnosti* (jak to vidíme například v oblasti práva, kde je účinnost přímo vyhledávána, ale také v případě námu nebo náboženství). Podstatou symbolického řádu je, že jsou určitěmu celku aktérů vnuceny poznávací struktury, které za svou trvalost a odolnost vldčí zčásti tomu, že jsou, alespoň zdánlivě, koherenti a systematické a že harmonují s objektivními strukturami sociálního světa. Právě tato bezprostřední tichá shoda (pravý opak explicitní smlovy) zakládá onen vztah souhlasné, doxické podřizenosť, který nás všemi nákami našeho podvědomí svazuje s panujícím řádem. Přiznání legimitny

X není svobodný a jasně uvědomělý akt, jak se to domnívá Marx Weber. Je to plod bezprostřední shody mezi strukturami osvojenými - které si už ani neuvědomujeme, tak jako si neuvědomujeme struktury vytvářející čas (například zcela libovolně stanovené *boží* 20 školního rozvrhu) - a strukturami objektivními.

Právě tomto prvotní na úvaze nezáloženou shodou lze vysvětlit skutečnost, že vládnoucí prosazují svoji nadvládu tak překvapivě snadno; „Pro toho, kdo pohlíží na lidské záležitosti okem filozofa, není nic překvapivějšího než pohled na to, jak snadno jsou ti početnější (*the many*) ovládnuti méně početnými (*the few*) a s jakou okamžitou poddávností se lidé vzdávají svých vlastních pocitů a vášní ve prospěch těch, kdo jim vládnou. Když se zamyslíme nad tím, jakými prostředky se této překvapivé věci dosahuje; zjistíme - neboť síla je vždy na straně ovládaných - že jedinou oporou vládnoucích je smýšlení. Moc vládnout je tedy založena pouze na smýšlení, a platí to jak pro ty nejdespotičtější a nejmilitaristickéjší vlády, tak pro vlády nejvobodnější a nejlidovější.“
Z Humeova podivná vyvstává základní otázka všech filozofii politiky: otázka právní a vědecké zateňování otázkou legitimity, která se však jako taková v běžném životě ve skutečnosti neladí. Tím pravním problémem je naopak to, že se nastolený řád v podstatě jako problém nejvíce, že otázka legitimity stává a řádu jim nastoleného vyvstává nanejvýš v kritických situacích. Aby stát vytvářel uspořádaný sociální svět, nemusí k tomu nutně užívat příkazu a fyzického nátlaku; nebo alespoň ne tak dlouho, dokud je s to produkovat X a všečepovat poznávací struktury harmonizující se strukturami objektivními, a tím zajišťovat omu doxickou podřízenost stávajícímu řádu, omu víru, o níž hovoří Hume.

Nesmíme však zapomenout, že tato prvotní politická důvěra, tato doxa, se prosadila jako pravdomocnost, jako dominantní správný pohled, teprve až po bojích s pohledy konkurenčními, a že „přirozený postoj“, o němž hovoří fenomenologové, totiž ona prvotní zkušenost světa jako světa obecného cílení je vztah zbudovaný politiky, stejně jako kategorie vnímání, jež ho umožňují. To, co se dnes jeví jako samozřejmé, ležící mimo jakoukoli úvahu či volbu, bylo mnohdy předmetem bojů a k nastolení toho došlo teprve až

²⁰ O. Hume, „On the First Principles of Government“, *Essays and Treatises on Several Subjects*, 1758.

po střetech mezi vládnoucími a ovládanými. Historický vývoj má hlavně ten účinek, že stírá dějiny, že souběžné možnosti, jež byly odvrženy, odkazuje do minulosti, to jest do nevědomí. Z analýzy geneze státu jakožto zakládajícího principy vidění a rozlišování panující na území jim ovládaném lze tuto doxickou přilnavost ke státem nastolenému řádu nejen vysvětlit, ale také z ní vyvstává, že toto základní přirozené přitahání je ryze politické podstaty. Doxa je hledisko speciálního druhu, hledisko vládnoucího; hledisko těch, kdo vládnou díky tomu, že ovládají stát, a kdo zároveň s vytvořením státu toto své hledisko nastolili jako hledisko obecné.

Abychom tuto čistě symbolickou dimenzi státní moci plně vytvořili, můžeme si pomoci Maxem Weberem, který ve svých spisech o náboženství zásadním způsobem přispěl k teorii symbolických systémů tím, že vrátil na scénu specializované aktéry a jejich specifické zájmy. Nezájmá se sice, stejně jako Marx, ani tak o strukturu symbolických systémů (ani je tak ostentativně nenazývá) jako spíše o jejich funkci, má však tu zásluhu, že obrátil pozornost k těm, kdo tyto speciální produktivity vytvářejí (v jeho případě jde o aktéry náboženské), a k jejich *interakcím* (konfliktu, konkurenci atd.). Na rozdíl od marxistů, kteří existenci aktérů speciální produkce přecházejí mluvením - i když se dá u Engelse najít text, kde se říká, že k pochopení práva je nutno se zajímat o léso právníků -, Weber připomíná, že k pochopení náboženství nestačí studovat symbolické formy náboženského typu, jako to dělájí Cassirer nebo Durkheim, ani immanentní strukturu náboženského poselství, mytologie či „diskurzů“, jak to dělájí strukturalisté; zajímá se o ty, kdo náboženské poselství produkují, o jejich specifické zájmy a bojové strategie (mezi něž patří například exkomunikace). Stačí tedy aplikovat strukturalistické myšlení (jež je Weberovi zcela cizí) nejen na symbolické systémy, přesněji řečeno na prosor symbolických *postojů* (který nespocívá pouze v „diskurzích“), ale také na systémů *bože* (což nazývá polem, například náboženským) zaujmaných jimi ve vzájemné konkurenci, a symbolické systémy nám pak vyvanou zároveň ve své funkci, strukturně i genezi.

A právě tak je tomu v případě státu. Abychom pochopili symbolický vliv státu, a zvláště to, co lze označit jako *účinek uniter-zájmů*, musíme pochopit specifické fungování byvolantického mítosvětla; to jest analyzovat proces zrodu a strukturu etního světa státních činitelů, a hlavně právníků, kteří se zároveň s vytvá-

řetím státu ustavili jako státní šlechtici s vyvrážděním státu a zvláště prostřednictvím diskursu o něm, který se jen tvářel jako by říkal, což je to státní ale ve skutečnosti stát vyvráždil tím, že říkal. Čím by být měl, neboli jaké by mělo být v rozdělení moci postavení těch, kdož mají vládnout vedou. Právě na strukturu pole právníckého je třeba se zaměřit především, osvětlit jednak společné zájmy držitelů oné speciální formy kulturního kapitálu – schopného fungovat jako kapitál symbolický –, jímž je odbornost právníka, a jednak specifické zájmy každého z nich, dané jeho postavením v dosud málo autonomním právníckém poli, to jest v podstatě jeho vztahem ke královské moci. Zjistíme tak, že všechny tyto aktéry vedlo ono pole k tomu, aby své osobní zájmy formovali jako zájmy obecné, aby vytvořili teorii veřejné služby, veřejného řádu, a tím pozvolna odpoutávali státní zájem od zájmu dynastického, od „královského domu“, aby vynalezli „*Res publica*“ a potom republiku jako instanci přesahující činitele – byl to byl i král –, kteří ji provizorně ztělesňují: vedení svým specifickým kapitałem a svými jednotlivými zájmy, rozvinuli diskurs o státě, který ospravedlňoval jejich pozice a zároveň vytvářel a ustavoval stát. *Machiavelli*, jenž pozvolna přestál být pouhou fikcí právníků a přišel v autonomní řád, schopný posídlit svým funkcím a svému řingování široké vrstvy a prosadit se jako legitimní.

MONOPOLIZACE MONOPOLU

X Necessitářské od toho, jak se vyvráždí státní monopol na fyzické a symbolické násilí, vyvráždí se pole bojů o monopol na výsady s tímto monopolem spojené. Spolu s relativní unifikací a univerzalizací, jež provázají zrod státu, se státem produktované a univerzálně obecné zdroje soustřeďují v rukou několika jedinců. (Tento proces vzniklu státního kapitálu a jeho monopolizace státní šlechtou, jež přitáhla k jeho vyvráždění, nebo spíš jež spolu s jeho vyvrážděním X vytvořila sebe, pomíjí jak Weber tak po něm i Elias.) Tento *monopol na univerzální* mohou však dočasně získat jen za cenu toho, že se univerzálnímu určitému způsobem (alespoň zdánlivě) podřídí a že všeobecně přijmou všeobecnou představu o vládě jako legitimní a nezískané. Tj. kdo po Marxově způsobu převrací oficiální obraz, v němž se byrokracie chce jevit, a popisují byrokraty jako

uzurpátory univerzálního, kteří se chovají jako sankční vlastníci veřejných zdrojů, si neuvědomují, že povinnost vztahovat se k hodnotám neutrality a *nezískané* oddanosti veřejnému blahu má své účinky a že spolu s tím, jak pokračuje dlouhý proces symbolické výstavby, na jehož konci se objevuje a prosazuje oficiální obraz státu jako místa univerzality a služby obecnému zájmu, se státním funkcionářům vnučuje se stále větší síla.

Monopolizace univerzálního je výsledkem univerzalizace, jež probíhá především uvnitř samotného byrokratického pole. Jak to ukazuje například analýza fungování oné speciální instituce zvané *kornise* – skupina osob pověřených v obecném zájmu určitým posláním, na nichž se požaduje, aby přesáhly své vlastní jednotlivé zájmy a vynášely výřoky obecně platné –, oficiální osobnost se musí neustále snažit své soukromé hledisko ne-li přímo obětovat „hledisku společnosti“, tedy alespoň je prezentovat jako hledisko legitimní, univerzální, a to hlavně pomocí oficiální retoriky.

Univerzálnost je předním všeoobecného uznání a obětovat sobecké zájmy (a speciálně zájmy ekonomické) se všeobecně považuje za správné (neboť snaha povznést se od sobeckého hlediska jednotlivce k hledisku skupiny se kolektivnímu měření nanič jeví a je jím schvalována jako projev uznání skupiny za hodnou a veškeré hodnoty i zakládající čili jako přechod od *as k omgibid*). Proto také různou míru imortných či symbolických výhod univerzalizace hledí nabývat všichni sociální světy (dokonce i ty, jejichž statut je „poslušnost pravdě“). A světy, které, jako právě svět byrokracie, podřízenost univerzálnímu vyžadují nejnálčivěji, jsou pro získávání takových výhod pádnu obzvláště přiznivou.

Výhody univerzalizace jsou nepochybně v historii jednou z hlavních pák tohohle, že se univerzální stále víc prosazuje. Právě ony totiž přispívají k vyvráždění světa, v němž jsou, alespoň verbálně, uznávány univerzální hodnoty (rozum, čest atd.), a ke vzniku královského procesu, v němž se univerzalizací strategie, sledující výhody (alespoň negativně) spjaté s přítakáním univerzálním pravidlům, a struktury dovozného světa, oficiálně zasvěceného univerzálnímu, uzavřem posilují. Sociolog nemůže nevidět, že skutečnost administrativní praxe se všim oním nedostatkem povinné neziskosti, s případý „zneužívání veřejné služby“ (převyšňování si veřejných statků a služeb, korupce, kupčení s vlácn atd.) a s věcmi ještě horšími, jako je „protektorátství“, přivírání očí, porušování zákona, zneužívání funkcí, se všim oním pomíjením či předknačováním

převa za účelem získu, má k oficiální normě fungování administrativy značně daleko. Ale nemůže být slepý ani k tomu, že tato norma, požadující obětovat soukromé zájmy povinnostem daným funkcí („činitel je své funkci povinen vším“), nebo řečeno reálnější, požadavek nezávislosti a neřídnější formy „zbožného pokrytectví“ k nímž vede paradoxní logika byrokratického pole, svým způsobem přece jen hčinkují.

PODĀTEK DUCH RODINY

Legitimní, dominantní dějnice normální rodiny (ať už explicitní, vyřádkená zákonem, nebo implicitní, jak je tomu například v demografických nebo statistických dotaznících věnovaných rodině) spočívá v určité sestavě slov – dům, domácnost, hause, home, household –, která pod zdáním, že rodinu popisuje, ji ve skutečnosti vytváří jako sociální realitu. Rodinou je podle této dějnice skupina osob navzájem spojených buď smlouvou, manželstvem, nebo pokrevním příbuzenstvím, nebo vyjmeněně adopcí a žijících (soužití) pod jednou střechou. Někteří etnologové dokonce říkají, že to, co považujeme za skutečnost, je pouze fikce vytvořená slovníkem, jež nám k jejímu pojmenování poskytuje sociální svět. Pokazuje na „skutečnost“ (což není tak snadné dokonce ani z jejích hledisek) a namítá, že „roling“, jako dominantní dějnice vůbec neodpovídá, a že když se podíváme na většinu dnešních společností, klasická rodina je ve srovnání s množstvím párů žijících společně bez manželství, rodin o jednom rodiči, manželstev párů žijících odděleně atd. vnitřní zleušenosti¹. A je pravda, že ačkoliv máme sklon považovat rodinu za něco přirozeného, protože to vypadá, jako by tu byla odjakživa, ve skutečnosti je to vynález medantry (jak to dokládají zvláště Artessou a Andersonovy práce o genezi sověromého nebo športerovy o zrodu rodinného cítění), který

může více nebo méně rychle zase zmizet (jak se tomu zdá při nasvědčování množství se případy soužití bez manželství a nové formy rodinných svazků, jež nám před očima vznikají).
I když ale připustíme, že je rodina jen slovo, pouhá slovní konstrukce, pořád ještě zbylá analyzovat to, co si lidé pod označením rodina představují, onu „rodinnou slovní“ nebo spíš papírovou (v obojím slova smyslu). Podle některých etnologů, kteří diskutují o rodině považují za jistý druh politické ideologie vytvářící určitou zakotvenou sestavu sociálních vztahů, sponěná tento diskurz, ať běžný či vědecký, na určitém počtu společných předpokladů.

Za prvé: na základě antropomorfnější představy přičítají cískupně vlastnosti jedince, je rodina chápána jako realita přesahující své příslušníky, jako transpersonální postava obdařená společným životem a duchem a určitým sobě vlastním polem na svět. Za druhé: dějnice rodiny se podle nich ztotožňují v předpokladu, že rodina existuje jako oddělený sociální svět, který si hledí stále udržovat své hranice a to, co je uvnitř (na rozdíl od vně) má sklon idealizovat jako posvátné, svatost. Tento posvátný skrytý, do své nitřnosti uzavřený svět, oddělený od umějšho světa symbolickou bariérou prahu, se stále u sobě obnovuje a udržuje si svou oddělenost, svou přívacy jako přeběžku bránící jeho poznání jako strážce svých vnitřních záležitostí, bítlače „místnosti za kerámou“ (backstage), oblastí soukromí. K tématu přívacy bychom mohli ještě do třetice připojit téma domova, domu jako seřvané stabilního místa, a domácnosti jako permanentní jednoty s domem, domáckou předavatelstvem, navzále spjaté.

Ve finilly discourse, diskurz vedeném rodinou o rodině, je domácká jednotla chápána jako aktivity, uhlí madary činitel, který je schopný myslet, cítit a jednat a je založen na určitém cílu zkušenosních předpokladů a normem správného domáckého soužití: v rodině neplatí běžné zákony ekonomického světa, je to místo důvěry (trusting) a dani (giving) – na rozdíl od trhu a. Postoje něco za něco –, kde panuje, řečeno s Aristotelem, phila, což se často překládá jako přátelství, ale ve skutečnosti to znamená neupochauvosť místo, kde nepanuje zájem v úzkém slova smyslu, to jest snaha o vyrovnanou směnu. Právě od rodiny běžný diskurz často, a nepochybně všeobecně, přejímá modely ideálních lidských vztahů (například v pojmech jako brn-

¹ Pro jeho směřle upřimou etnometodologickou pochybnost zde chci uvést nspoj jedno dílo: J. F. Gubrium a James A. Holstein, *What is Family?*, Mountain View, Cal., Mayfield Publishing Co 1990.

stí apod.) a právě rodinné vztahy ve své oficiální definici fungují jako základní principy usměrňujících sociálních vztahů a jejich hodnocení.

DORŘE PODLOŽENÁ EIKCE

Je-li pravda, že je rodina jen slovo, je náměnně také pravda, že to je slovo určitého řádu, nebo spíš určité kategorie, společný princip, základní jednotka společnou skutečnost. Nemí vůbec protimluví, že sociální skutečnosti jsou pouze sociálně usatavené věci, a zároveň, že jakožto kolektivně uznané skutečné existují. Pojem rodina, stejně jako každý jiný námi užity klasifikační pojem, je soudasně popísem i předpísem, i když se jako předpis nejeví, protože je přijímán (uznáván) všemi a chápán jako samozřejmý; přijímáme mluvy jako fakt, že to, co označujeme slovem rodina a řadíme do kategorie ohranodových rodin, je skutečná rodina.

Jestliže však můžeme souhlasit s etnometodology, že rodina je princip zakládající sociální skutečnost, na druhou stranu je třeba jim připomenout, že i sám tento zakládající princip je sociální podstaty a je společný všem ateriím socializovaným v určitém způsobem. Jinými slovy je to nomos, společný princip pohledu a rozlišování, který je vlastní myslím nás všech, neboť nám byl vštěpen socializací prováděnou ve svéré skutečně uspořádaném podle dělání našeho habitusu. Je to mentální struktura vštěpená všem určitým způsobem socializovaným myslím, neboli struktura individualitní i kolektivní, je to nevyslovený zákon (nomos) umění a jednání, na němž se zakládá konsenzus o smyslu sociálního světa (a speciálně slova rodina), to jest obecné chění. V jiném smyslu to znamená, že vrozené ideje obecného chění a folk categories sponánní sociologie, jež musí dobiti metoda v první chvíli zpochybnit, mohou být zcela opodstatněné, neboť naznačovaná skutečnost zároveň pomáhá vytvářet. Jde-li o sociální svět, slova jsou skutečnými reality věcí, neboť vytvářejí konsenzus o jejich existenci a smyslu, obecné chění, názor - doxa -, chápání všemi jako samozřejmý. (Svět této společně sdílené samozřejmosti dosvědčují zpodobení žen, které jsme nedávno zpodobali v rámci praxeckému sociálně

ketou, žem vybočujících z nevyslovené normy, jež od člověka s postupem jeho věku stále důrazněji požaduje žit v manželství a mít děti. Hovorily o tom, jakými nejpříjemnější způsoby jsou volány k porážce", jaký sociální tlak je na ně vyvíjen, aby se "zavazuly", našly si družba a měly děti - jaké nepřijemnosti a problémy jsou pro ženu, která žije sama, spoleťny například s recepční a večerami a jak je pro ni těžké, aby byla jako sociálně nezávislá, takřka jako účastník, zmrzačená bytost vůbec brána vážně.)

Rodina je zakládající princip, který je všem jednotným (kategorie členům kolektivní) imanentní a zároveň je přesahující, neboť se s jeho objektivizovanou formou setkávají u druhých; je to transcendentální v Kantově smyslu, ale transcendentálníno zjevné, protože imanentní všem habitusům. Právě u tom je podstata specifické ontologie sociálních skupin (rodin, etnik, národů): ačkoliv jsou plodem akty konstrukce, což je, jak to nazýváme jistý druh etnometodologické kritiky, zdánlivě odkazuje do neexistence být pouze myšlených, tím, že jsou vepsány zároveň do objektivní struktury sociálních i do subjektivní objektivně sdílených struktur mentálních, jeví se zkušenosti jako buzná a pevná konkrétna.

Rodina jako objektivní sociální kategorie (struktura strukturová) zakládá tedy rodinu jako sociální kategorii subjektivní (strukturu strukturovanou), jako mentální kategorii, která je principem tisíců představ a akcí (například šňatku) Přisluhujícíci ke dalšímu tváří oné sociální kategorie objektivně. Tento kategoriejn polýbeem se užíváje a předává sociální řád. Mezi kategoriemi objektivitními a kategorizací subjektivitními tak vzniká kvazidokonalný soulad, zakládající zkušenost světa jako něčeho samozřejmého, akten for granit. A nic se nezadá tak přirozené, jako ona hbovolná sociální konstrukce, již je rodina: tak přirozené a univerzální.

NASTIHOVÁNÍ

Jestliže se rodina jeví jako ta nejpřirozenější sociální kategorie a slouží proto všem sociálním korpulmům za model, je to tím, že kategorie rodinného funguje v habitusech jako klasifikační schéma a princip konstrukce sociálního světa a rodiny jako speciál-

nebo sociálního korpusu, jež nám byly ošřepeny právě rodinou jako naskutečněnou sociální fikci. Rodina je plodem skutečného nastolení, nastolení vřidůlného i technického, jehož člen je v každém z členů takto usazené jednoty ustanití povily schopné zajišťovat integraci, která je podmínkou existence a trvání oné jednoty. V obřadech nastolení, institucí (z katinského stare, stát, být pouhy) jde o to, ustanit rodinu jako jednotou, integrovanou, jednotou, a proto pannou a trvalou entitu, hrotyřnou k povy-vám individuálních povily. Tyto inaugurační akty (pojmenování rodiny, svatba atd.) jak logicky pokračují jakousi svatou tvor-bou, jsou pokračování a posilování bezpocím dalších aktů zaměřených k vytvoření povilych nádomnosti a afektivních povilych rodinného členů (manželská láska, láska, otcovská a mateřská, synovská, bratrská atd.). Tímto setrváváním udržová-ním citů se znásobuje tvůrčí efekt prostého pojmenování jakožto akty, který ustanuje přední afektu a socializuje hbitu (věra, že to jsou sestry" například implikuje přikaz bratrské lásky jako desexualizovaného sociálního hbitu - zákaz incestu).

Abychom pochopili, jak se z fikce pojmenované rodina stává skutečná skupina složená z členů navzájem silně afektivně spjatých, je třeba si uvědomit, že to je výsledek určitého symbolického i praktického úsilí, úsilí zaměřeného k tomu, aby se povilych mlouat změnila v dispozici mlouat a každý z členů rodiny aby získal „rodinného ducha“ kiofického oddanosti, velikorysosti, solidarity spolupůjící jak v bezpocímých běžných každodenních směnách, vzájemněm obdarovávaní, službách, pomoci, návše-udách, pozornostech, laskavostech atd., tak ve směnách výjimeč-ných a slavnostních při rodinných oslavách - zvěřovaných často fotografemí potuzujícími soudržnost sbornážděné volit-ry). Je to práce, jež připadá hlavně ženám; udržovat vztahy (s jejich vlastní rodinou, často ušate i s rodinou manželskou) udržovat, ale také korespondenci (základní vřidůlní vřidůlní gratulací) a po telefonu, je především na nich. Struktury přibu-zenství a rodiny jako korpusu mohou trvat jedině za cenu neu-stálého obnouvání rodinného členů, principu vidění a rozlišo-ování, který je zároven principem etoyin, principem vřidůlního přilnutí k existenci rodinné skupiny a k jejímu zájmu.

Přítouat takto soudržnost je tím nutnější, že ačkoli se rodi-na v zájmu své existence a trvání musí udržovat jako korpus, má zároveň nenulový ston fungovat jako pole, na němž panu-

jí vztahy fyzické, ekonomické a hlavně symbolické síly (např. klád v souvřivosti s objemem a strukturou kapitálu vlastních vřidůlní jejími přislušství) a na němž se za uchování těchto silových vřidůlní nebo jejich změny bojuje.

RODINA JAKO MÍSTO SOCIÁLNÍ REPRODUKCE

Považujeme onu sociální hbovost, kterou nazýváme rodina, za tak samozřejmou, až zřehomněme, že k tomu, aby existova-la, se musí spojit určité sociální podmínky, které vůbec nelou univerzální a hlavně se nevyšlytují stejnoměrně u každého. Krátce řečeno, rodina ve své legitimní definici je vřada, jež se ustanuá jako všeobecná norma. Vřada proto, že implikuje jednu vřadu symbolického vřadu být „comme il faut“, být v normě, neboli požibat symbolických vřad normálnosti. Ti, kdo se těší vřadě, že mají rodinu ořpovádějí pravě, mlobou požadovat totéž od ostatních, ať se musí klást otázku, zda-li k tomu, co univerzálně požadují, také univerzálně existu-jí podmínky (například určité přijem, být atd.).

V práci je vřada rodiny vůbec jednou z hlavních poimů-něk sbornáždování a předávání vřad, vřad ekonomických, kulturních, symbolických. Rodina braje zásadní roli v udržova-ní sociálního řádu, v pokračování nejen biologickém, ale i soci-álním, v uchování struktury sociálního prostora a sociálních vřadů. Je to jedno z míst pat excellenc, kde se sbornáždují všechny druhy kapitálu a kde se předávají další generacím; svou jednotu si rodina uchováá právě předáváním soborná. Je hlavně, aby mohla předat, protože je předáváním soborná. Je například „subjektiva“ strategii reprodukce. Jasně to je vidět například na předávání rodinného jména, přeroděbo prvku děditěbo symbolického kapitálu: otec je subjektiva, který syna pojmenováá, jen záněbo, pojmenováá ho totiž podle prvku, který nemá univřec, na základě principu, o němž nerozbo-dáje, a předáním svého jména jména otcova, přilněmí mu pře-dáá určitém autoritas, ježně není autoritatem. Totéž platí, mutatis mutandis, o bnohém vlastnictví „subjektiva“ mnoha ekonomických akčů: není jednotlivý, izolovaný homo economi-cus, ale kolektivní a jedním z nejvýznamnějších, ať jde o volbu školy nebo třeba o koupi domu, je právě rodina. Rozhodnutí

koupi dům často zmobilituje celou jednu část rodu (například rodiče jedného či druhého z manželů, kteří půjdí peníze a volují proto ekonomické rozpodování svými rukama). V takovém případě rodná jedná skutečně v duchu své obecné definice jako „kolektivní subjekt“, a ne jako prostý úhrn jedinců. Takovouto transcendentní úhlu, vyjadřovanou formou kolektivních rozbořnutí, kdy jednotliv členové cítí povinnost jednat jako část jednotného těla, projevuje rodina i v mnoha jiných případech.

Schopnost a sklon podřizovat se dominantnímu rozbořnutí neměně nejsou u všech rodin, ani u všech členů jedné rodiny, stejně jak je to obzvlášť zřejmé v případě členů „klonu“, kde vesměry domácí život vede snaha uchovat dům jako určitý celek binomických státní, tendence rodiny trvat a v zámru svého trvání zachovávat soudržnost, je neoddelitelná od tendence uchovávat celistvost majetku, neustále obrozeného proměňáním nebo rozkolováním. Soustředěné síly a blažená etické dispozice zřetelňovat zámru jednotlivce se společnými zájmy rodiny musí počítat se slavní odstředivými, totiž se zájmy různých příslušníků skupiny více nebo méně ochotných přijmout společný pobled nebo schopných prosadit své vlastní „sobecké“ hledisko. Praktické kroky, jejichž „subjektem“ je rodina, například „rolbu“ ve věci plození, výchovy manželských svazků, sportyby (zvlášť nemožnost) apod., je třeba vykládat ze struktury silových vztahů mezi příslušnými rodnými skupiny fungující jako pole (to jest z procesu, jehož je důležitý stav výsledek). Při bojích uvnitř rodného pole je ve bře vředyčky jako struktura. Fungování rodných jakožto pole má však své meze v mužské mada. Jež rodnou ořentuje je logice korpusu (jelbož soudržnost se někdy neborodá právě nadobitou).

Pro akčery v dominantních postaveních jsou přeznačně rodný obzvlášť rozotřené (celci mají velké rodiny) a velmi smelené, protože je spojuje nejen přibuznost habitusů, ale také totožnost zájmů, totiž kapitál a péče o kapitál. Kapitál samoa-

zřejmě ekonomický, ale také kapitál symbolický (iméro) a blažená možná kapitál sociální (kerý je, jak víme, pro nápsné obbořování společného kapitálu vlastněného rodnými příslušnými podmiňkou a zároveň se tím utváří). Rodina braje významnou roli například v podnikatelství, a to nejen po stránce předávání ekonomického majetku, ale také – hlavně – skrze obchodní svazky, jež jsou často zároveň svazky rodnými. Svoze obchodní svazky, kde se boronadí a spínuje majetek představující úhrn majetků všech členů, jejichž vztahy bo umožňují mobilizovat, alespoň částečně, ve prospěch každého z nich.

STÁT A OBČANSKÝ STAV

Začali jsme tedy radikální počybyou a dospět k tomu, že myrobě z vlastnosti zaznamenávaných běžnými definicemi musíne podžet, nicméně až po jejich dvojném přeškoumání, jež nás uvrtí k výbožtnu bodu pouze zádnité. Ze musíme opustit představu rodiny jako bezprostředně dané sociální skutečnosti a vidět v ní naopak nástroj tuto skutečnost vytvářející, je jasné, že stále třeba přesáhnout i toto zpochybnění, neboli pít se, kato ony vytvářející nástroje, o nichž hovoří etnologové, vytroučí, a vidět kategori rodiny jako instituci, existující jednaté – ve formě elementárních sociálních korpusů nazývaných rodnými – v objektivně světa, a jednaté – ve formě klasifikačních prh-cipů užíváných jak běžnými akčery, tak výkonnými orgány klasifikaci oficiálních, například státních statistiky (INED, INSEE) – v myslích.

Je otádné, že vyvážení oficiálních kategorií, podle nichž se strukturyji pojnuje i mysl, je v moderních společnostech především záležnost sídu. Kodifikující práci s veřejně realitami ekonomickými a sociálními účinky (například rodnými příkladu) státi upřednostňuje určitou formu rodného uspořádání, podporuje ty kato se této formě dokáží přizpůsobit, a všemožnými binomými i symbolickými prostředky podporuje „myslenkou a myslití korformitmas“, neboť souhlas se systémem forem obdání a vybořování světa, jelbož je tato forma uspořádání, tato kategorie, nepodchybným svorníkem.

² Na téma „domn“ cf. P. Bourdieu, „Célibat et condition paysanne“, *Études rurales*, dubenzáří 1962, str. 32 – 136; „Les stratégies matrimoniales dans le système des stratégies de reproduction“, *Annales*, 4-5, červenec-síjen 1972, str. 1405 – 1127; a mimo jiné také G. Klipisch-Zuber, *La maison et le Nom*, Paříž, ELLISS, 1970.

Radičkářní pochybnost je nicméně nutné si ukeňovat, neboť prosté porovnávatelské konstatování (rodina existuje, má statistický skafpel se s ní setkat) s sebou nese nebezpečí, že jako určitý matifkace, zaregistrování, jen potvrdí onu sociální skutečnost, jak ji slovo rodina implikuje a jak ji vyplňuje omezená diskurz o rodině, který pod zdáním, že popisuje sociální skutečnost, již je rodina, ve skutečnosti předpisuje určitý způsob existence, žití a v rodině. Když statistici nevtlačí přejímají státní myšlení, to jest státní všířené obecné myšlenkové kategorie, jen tím toto datazované myšlení – jež je i jednou z podmiňek fungování rodiny, omé takzvaně soukromé, fakticky však oficiálně zplozené skutečnosti – utvářejí. A totéž dělají i soudní činitele nebo sociální pracovníci, když se při odhadování, jaký účinek může mít určitá sankce nebo odměna na mladěba protivnice, nebo dokonce i při bodnocení takového trestu, naprosio spornánné obřady o určité ukazatele konformnosti s oficiální myšlenkou rodiny. Je to jakýsi nezdravý kruh: z kategorie autočbomné se u demografů nebo sociologů, a hlavně u sociálních činitelů typně státních statistiků, kteří mohou ovlivňovat, vytvářet skutečnost, stala kategorie vědecká, jež omé autočbomné kategorie poměrá rodné existovat. Family discourse, o něžž povortí etnometodologové, je mocný a přisobitý diskurz nastolující, který si může sám vybudovat podmiňky své vlastní verifikace.

Stat. rykondová – hlavně nepřítznnějším operacemi, zaměněnými do rodinné kategorie jako údaje o občanském stavu – tisíce akcí, jež nastolují rodinnou identitu jako jeden z nejnornějších principů vyměňat sociálního světa a jednu z nepředánějších sociálních jednotek. Ze badatelské obozce mezi veřejným a soukromým ve skutečnosti maskuje, do jaké míry je veřejné přitomno v soukromém, v přívacy, mohou daleko radikálnější než etnometodologická kritika ukázat právé sociální dějiny. Procesu státní institucionálnzace rodiny. Ze soukromého se dlouhou právnícko-politickou prací, jež vznikla v moderní rodině, stala veřejná záležitost. Do našeho pohledu na domácí věci hluboce

Uyto ukazatele, jejich sociální pracovníci užívají jako kritérií k rychlému posouzení jednoty rodiny aby podle toho odhlnli, nakolik může být ten či onen krok úspěšný, pocházejí často právě od sociologů (a jakové pouduky jsou zároveň jednou z cest, jimiž se naplňuje sociální osud).

proháná pohled veřejný (nomos, ale jenkolkrát ve smyslu zákona) a na veřejných aktech, například na bytové politice, nebo, přifmější cestou, na politice rodinné, záuší dokonce i naše nejsookromější obování?

Rodina je tedy skutečně jřece, uměly sociální výkon tuze v tom nejběžnějším smyslu slova, ale „tuzé dobře podloženná“, protože za její vznik a pokračování ručí stá a stá ti v každém okamžiku poskytuje prostředky k tomu, aby existovala a trvala.

K formování rodiny a k představné rodinného života, jež demografická a sociologická bádání zaznamenávají jako něco přirozeného, přispěla například rozhodnutí o „rodinné politice“ (rodinných předavcích ap.) nebo v jiné době o státním přispěvku na bydlení.